

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΜΕ Δικτύων και Τηλεματικής

«Θεσμικό Πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογίας»

Πόρισμα Ομάδας Εργασίας του ΤΕΕ/ΤΚΜ όπως εγκρίθηκε με την απόφαση αριθ. 106/01.04.2008 της Διοικούσας Επιτροπής

Μέλη Ομάδας Εργασίας:

1. Γιάννης Κομπατσιάρης, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός
2. Κώστας Καγγελίδης, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός
3. Ζήσης Σαμαράς, Καθηγητής ΑΠΘ, Δρ. Μηχανολόγος Μηχανικός

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Διοικούσα Επιτροπή του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας – Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας με την υπ' αριθμόν 247/20.11.2007 Απόφασή της, στα πλαίσια της διαβούλευσης για το Θεσμικό πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογίας, συγκρότησε Ομάδα Εργασίας με Θέμα: **Ανάθεση σε ομάδα επιστημόνων της μελέτης του σχεδίου νόμου «Θεσμικό πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογίας»**, υπό την εποπτεία της Μόνιμης Επιτροπής Δικτύων και Τηλεματικής

Αντικείμενο της Ο.Ε. είναι η διερεύνηση του περιεχομένου του Σχεδίου Νόμου για την έρευνα και την Τεχνολογία και ειδικότερα:

- Αξιολόγηση του Σχεδίου Νόμου
- Ενημέρωση – Καταγραφή θέσεων άλλων φορέων.
- Διαμόρφωση Παρατηρήσεων – Προτάσεων.

Στην Ομάδα Εργασίας σύμφωνα με την Απόφαση μετέχουν οι εξής:

1. **Ιωάννης Κομπατσιάρης**, ΗΜ, Ερευνητής Γ' στο Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεματικής του ΕΚΕΤΑ.
2. **Κώστας Καγγελίδης**, ΗΜ, Τεχνικός Διευθυντής, ΓΝΩΜΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Α.Ε., Θεσσαλονίκη.
3. **Ζήσης Σαμαράς**, ΜΜ, Καθηγητής Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών, ΑΠΘ.

Αναγνωρίζεται ότι η έρευνα, η καινοτομία και η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών και του ερευνητικού και επιστημονικού δυναμικού αποτελούν σημαντική ευκαιρία ανάπτυξης για τη χώρα μας. Ελλείψεις και αρνητικά φαινόμενα που συνδέονται με την υπάρχουσα κατάσταση επιβάλλουν αλλαγές στο υφιστάμενο πλαίσιο, με κύριο στόχο να τεθούν με σαφήνεια οι προϋποθέσεις και βάσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις υποχρεώνουν το ΤΕΕ, ως τεχνικό σύμβουλο της Πολιτείας, να εκφράσει τη γνώμη του σχετικά με το Σχέδιο Νόμου.

Η Ομάδα Εργασίας μετά από μια σειρά συναντήσεων και συζητήσεων έχει καταλήξει σε ένα σύνολο θέσεων, με σημαντικότερες τις εξής:

1. Το σχέδιο νόμου επιχειρεί να ρυθμίσει τα αναπτυξιακά θέματα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας στην χώρα μας, δημιουργώντας ένα νέο σύστημα λειτουργίας με όργανα και επιτροπές συμβατά με αντίστοιχες δομές άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό κρίνεται καταρχήν θετικό ως βήμα.
2. Απαιτείται ενιαίος και συνολικός προγραμματισμός σε ότι αφορά θέματα έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας. Το τρίπτυχο ΑΕΙ, Ερευνητικά Κέντρα και Επιχειρήσεις έχει την ανάγκη ενιαίας και όχι αποσπασματικής αντιμετώπισης. Το σχέδιο νόμου όμως περιορίζεται και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της λειτουργίας των Ερευνητικών Κέντρων ευθύνης του Υπουργείου Ανάπτυξης.
3. Είναι αναγκαίο επομένως να διευθετηθούν ζητήματα που αφορούν την ενίσχυση της έρευνας και στα ΑΕΙ (κάτι που μερικά αντιμετωπίζεται από το σχέδιο νόμου για τις μεταπτυχιακές σπουδές) αλλά – κυρίως - την ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας σε Επιχειρήσεις (κάτι που λείπει εντελώς από το Σχέδιο Νόμου).

4. Διαπιστώνεται ότι υπάρχει έλλειψη στόχων που να βασίζονται σε αντικειμενικές μετρήσεις και στοιχεία (όπως αριθμός δημοσιεύσεων, ερευνητών, νέων επιχειρήσεων, νέας τεχνολογίας, αριθμός πατεντών, όγκος επενδύσεων, πωλήσεων, εξαγωγών κτλ) για την αξιολόγηση της **καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας**. Στα πλαίσια αυτά το νομοσχέδιο δεν αναφέρεται καθόλου στα θέματα καινοτομίας, από τη σκοπιά της προώθησης, υποστήριξης και δημιουργίας κινήτρων.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

Είναι αναμφισβήτητα θετικές οι ρυθμίσεις των άρθρων του νομοσχεδίου που διευθετούν (όπως αναφέρεται και συνοπτικά στο δελτίο τύπου γραφείου δημοσίων σχέσεων του ΥΠΑΝ) θέματα που:

- καθορίζουν το πλαίσιο εντός του οποίου θα δραστηριοποιηθεί τα επόμενα χρόνια ο χώρος της Έρευνας και της Τεχνολογίας,
- οριοθετούν τον τρόπο συγκρότησης των αρμόδιων οργάνων,
- συγκεκριμενοποιούν τον τρόπο προσδιορισμού επιλογών και κατευθύνσεων,
- ορίζουν (με σαφήνεια που εγγυάται απόλυτη διαφάνεια, αντικειμενικότητα και αποτελεσματικότητα) τον τρόπο χρηματοδότησης των επιστημονικών και ερευνητικών προσπαθειών και
- καθορίζουν για τον ίδιο σκοπό (για τη διαφάνεια και την αξιοκρατία) τις μεθόδους αξιολόγησης τους,

Υπάρχει μια σειρά ελλείψεων που αναλύεται στις παρακάτω παρατηρήσεις.

Η **πρώτη παρατήρηση** είναι ότι η έρευνα, η τεχνολογία και ιδιαίτερα η καινοτομία αφορά, πέραν των ΑΕΙ και των Ερευνητικών Κέντρων, και τις **Επιχειρήσεις**, ιδιαίτερα δε τις λεγόμενες «εκκινούμενες» επιχειρήσεις (start-ups). Οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν τον μηχανισμό ενίσχυσης της Εθνικής Οικονομίας και το κύτταρο της βιώσιμης ανάπτυξης. Αποτελούν το αντικείμενο επενδύσεων από διεθνείς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς (Venture Capital Funds) αλλά και το αντικείμενο εξαγορών από διεθνείς τεχνολογικούς κολοσσούς. Χωρίς η ομάδα μας να έχει συγκεκριμένα στοιχεία είναι προφανές ότι ενώ η χώρα μας έχει επαρκή εκπροσώπηση σε εθνικό επίπεδο στα ανταγωνιστικά προγράμματα για την έρευνα και την τεχνολογία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ενώσεως (ενδεχομένως και υπερεπαρκή) έχει σχεδόν μηδενική ροή συμφωνιών (deal-flow) στο επίπεδο των ιδιωτικών χρηματοδοτικών εργαλείων και πενιχρό διεθνές προφίλ στα θέματα της επιχειρηματικότητας της καινοτομίας.

Η απουσία αυτής της διάστασης στο σύνολο του Νομοσχεδίου ουσιαστικά το καθιστά ελλιπές ως προς το σκοπό που τίθεται στο Άρθρο 1: είναι χαρακτηριστική η έλλειψη κινήτρων και πλαισίου για τη σύνδεση Βιομηχανίας και Έρευνας που δεν αναφέρεται καν ως συγκεκριμένος και ξεχωριστός στόχος του Ε.Π.Ε.Τ. στο άρθρο 4. Η παρατήρηση δεν αφορά τους μηχανισμούς συμμετοχής, τις ποσοστώσεις και την σύνθεση των οργάνων, αλλά την απουσία μιας αρχιτεκτονικής που συνθέτει την επιχειρηματικότητα, τα χρηματοδοτικά εργαλεία και τους εμπλεκόμενους θεσμικούς φορείς ως μοχλούς ανάπτυξης της Έρευνας και της Τεχνολογίας στην χώρα μας. Θέματα δηλαδή όπως η **διαχείριση της παραγόμενης πνευματικής ιδιοκτησίας** από ΑΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα και η συνεργασία και αξιοποίηση από τις Επιχειρήσεις. Χωρίς το καθαρό καθεστώς ιδιοκτησίας είναι προφανές ότι πέραν πολλών άλλων είναι αδύνατη η εμπλοκή θεσμικών επενδυτών. Σε ότι αφορά τη συγχρηματοδότηση έρευνας από ιδιωτικές επιχειρήσεις, είναι σημαντική έλλειψη να μην υπάρχουν κίνητρα για τους πρωτοπόρους οραματιστές επιχειρηματίες που επιδιώκουν την παραγόμενη προστιθέμενη αξία στην καινοτομία και αποφασίζουν να αξιοποιήσουν την εγκατεστημένη ερευνητική ισχύ στα ΑΕΙ και στα ερευνητικά κέντρα της χώρας μας.

Η **δεύτερη παρατήρηση** αφορά τον **σχεδιασμό του μηχανισμού της διαχείρισης του χώρου της έρευνας και της τεχνολογίας** στην χώρα μας. Γιατί, όπως μας ενημερώνει το δελτίο τύπου του νομοσχεδίου, μπορεί η νομοπαρασκευαστική επιτροπή να μελέτησε

επισταμένως το φινλανδικό σύστημα, θα πρέπει όμως να λάβει υπόψη της τη χρόνια παθογένεια του δημοσίου τομέα ως φορέα διαχείρισης στην χώρα μας. Η βέλτιστη πρακτική για να διαχειριστεί κάποιος μία τέτοια περίπτωση όπου οι κίνδυνοι κατά την εφαρμογή ενός σχεδιασμού είναι πολλαπλοί είναι η εφαρμογή πρωτίστως ενός συστήματος μέτρησης και διαχείρισης της απόδοσης. Το σύστημα αυτό προφανώς θα μπορούσε πέραν των διαθέσιμων μετρικών (π.χ. αριθμός ερευνητών, δημοσιεύσεις κα) να αξιοποιεί νέους δείκτες και στοιχεία (όπως αριθμός νέων επιχειρήσεων νέας τεχνολογίας, αριθμός πατεντών, όγκος επενδύσεων, πωλήσεων, εξαγωγών κτλ). Το πλαίσιο διαχείρισης της απόδοσης σε αυτό το επίπεδο ουσιαστικά θέτει τον πολιτικό άξονα αποφάσεων και δράσης σε όλο το θεσμικό πλαίσιο (που μονίμως δυστυχώς περιχαράκωνεται στο επίπεδο της διατήρησης της διαφάνειας και της νομιμότητας). Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι, αν για την δική μας κοινωνία η διαφάνεια και η νομιμότητα είναι το μόνο ζητούμενο (αναφορά στο δελτίο τύπου), στη διεθνή πραγματικότητα η ατζέντα της τεχνολογικής επιβίωσης είναι η **αποτελεσματικότητα και η επιχειρηματικότητα**. Τα θεσπιζόμενα όργανα λοιπόν πρέπει να συναρτούν τη συνέχιση τους με την θετική πρόοδο του συστήματος της απόδοσης και όχι με τον απολύτως ελάχιστο στόχο της τήρησης της διαφάνειας και της νομιμότητας.

Η **τρίτη παρατήρηση** αφορά την **περιφερειακή διάσταση** του θέματος. Ενώ λοιπόν η περιφερειακή διάσταση είναι ήδη μια πραγματικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ενώ η χώρα μας δυσλειτουργεί σημαντικά στα θέματα περιφερειακής πολιτικής (ακόμη και η χωροθέτηση ΑΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων έχει ακολουθήσει ένα συγκυριακό προσδιορισμό στο παρελθόν) το νομοσχέδιο συγκροτεί μια μονολιθική κεντρική αρχιτεκτονική. Με ποιο τρόπο η κάθε Περιφέρεια θα διαχειριστεί και θα διαμορφώσει πολιτική και στρατηγική στο επίπεδο της με μια τέτοια δομή; Πώς ακόμη θα υπάρξει και μία αντιπροσωπευτική γνώση του δυναμικού και της προοπτικής στο περιφερειακό επίπεδο; Ας μην ξεχνούμε ότι η συγκρότηση προγραμμάτων και χρηματοδοτήσεων στα λεγόμενα πλαίσια στήριξης απαιτεί, πέραν των θεμάτων της έρευνας και της τεχνολογίας, την ρυθμιστική γνωμοδότηση της Περιφέρειας σε θέματα επενδύσεων ευρυζωνικότητας και αντίστοιχων συναφών, κυρίως τηλεπικοινωνιακών, υποδομών. Πιστεύουμε ότι το ΤΕΕ, ως τεχνικός σύμβουλος του Κράτους και διαθέτοντας περιφερειακή διάσταση, μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά σε αυτήν την κατεύθυνση.

Η **τέταρτη παρατήρηση** αφορά τη σοβαρή έλλειψη αναφοράς στα θέματα καινοτομίας (διπλώματα ευρεσιτεχνίας, συμμετοχή και δημιουργία τεχνολογικών, κλπ) που άμεσα συνδέονται με τις ερευνητικές δραστηριότητες. Στα ίδια πλαίσια είναι διαπιστωμένη η ανάγκη άρσης αντικινήτρων και δημιουργίας κινήτρων για τους ερευνητές που έχουν καινοτομικές δραστηριότητες. Επί παραδείγματι:

- Αντικίνητρο: Ανάγκη ρύθμισης της δυνατότητας καταβολής royalties από πατέντα ή δικαιωμάτων παραχώρησης άδειας χρήσης τεχνολογίας από τις Επιτροπές Ερευνών σε ερευνητές. Σήμερα η μόνη δυνατότητα είναι η καταβολή αυτών ως διπλές αποδοχές! (δηλ. ως μισθωτή εργασία).
- Κίνητρο: Προτείνεται η ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των παραπάνω εισοδημάτων (λ.χ. αντίστοιχη με εκείνη των πνευματικών δικαιωμάτων από συγγραφή βιβλίων).

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

Το Σχέδιο Νόμου παρεμβαίνει σε όλα τα επίπεδα και τις λειτουργίες του σχεδιασμού και υλοποίησης έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας προβλέποντας μια σειρά Οργάνων και Επιτροπών (Ε.Ο.Ε.Τ., Ε.Σ.Ε.Τ., Γ.Γ.Ε.Τ.). Διαπιστώνεται ότι με τις προτεινόμενες δομές και διαδικασίες:

- Ενώ ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων σχεδιασμού και υλοποίησης είναι θετικός, υπάρχει κίνδυνος λόγω του μεγάλου αριθμού επιτροπών να δημιουργηθεί ένα πολύπλοκο και δαιδαλώδες σύστημα που δε θα μπορεί να αποδώσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα
- Απαιτείται ένας πολύ μεγάλος αριθμός μελών για τις επιτροπές. Ιδιαίτερα για τους Ερευνητές, είναι αμφίβολο εάν υπάρχει τέτοιος αριθμός ερευνητών Α' για την αντιπροσωπευτική συμμετοχή στις Επιτροπές.
- Δημιουργούνται νέες δομές χωρίς να είναι σαφές ποιες ανάγκες καλύπτουν ή ποιες λειτουργούσες υπηρεσίες υποκαθιστούν και με ποιον τρόπο.
- Ορίζονται αλληπάλληλα επίπεδα συντονισμού, εγκρίσεων και ελέγχου, μερικές φορές αλληλο-επικαλυπτόμενα, με αποτέλεσμα τη διάχυση της ευθύνης και τη δημιουργία προϋποθέσεων καθυστέρησης στη διαδικασία υλοποίησης
- Διαφαίνεται να δημιουργείται ένα μεγάλο διαχειριστικό κόστος για τη λειτουργία των Επιτροπών

Τα παραπάνω εκτιμάται ότι θα έχουν σαν αποτέλεσμα τη **δημιουργία ενός υπερβολικά δυσκίνητου και υψηλού κόστους μηχανισμού διαχείρισης, ο οποίος ενδέχεται να επιβραδύνει – αντί να επιταχύνει – τους ρυθμούς σχεδιασμού και υλοποίησης.**

Το Σχέδιο Νόμου περιλαμβάνει αναλυτικά **διαδικασίες για τη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων αυτών.** Στο σύνολό τους, οι διατάξεις κρίνονται **θετικές** και πιο συγκεκριμένα:

- Η έμφαση στη συμμετοχή Ερευνητών στη λειτουργία των Ινστιτούτων και Ερευνητικών Κέντρων
- Η θεσμοθέτηση Αντιπροέδρων και αναπληρωτών Διευθυντών
- Η αξιολόγηση των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων
- Μετοικεσία Ερευνητών

Τέλος, ως αρνητικό σημείο του Νομοσχεδίου σημειώνεται η φράση στο άρθρο 39: *“Η αντιστοιχία αυτή στερείται οποιασδήποτε συνέπειας μισθολογικού χαρακτήρα”*, που αναφέρεται στην αντιστοιχία βαθμίδων μελών ΔΕΠ και βαθμίδων Ερευνητών. Είναι προφανές ότι κάθε ουσιαστική αντιστοιχία θα πρέπει να συνοδεύεται και από μισθολογική εξομοίωση κάτι που, όπως έχει επανειλημμένα τονισθεί και από το Σύλλογο Ελλήνων Ερευνητών, πέρα από το ότι αποτελεί ουσιαστική ανάγκη, έχει και ελάχιστες επιπτώσεις στον κρατικό προϋπολογισμό.